

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020!
Axa Prioritară: Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente
Denumirea Proiectului: INFOLEX (POCA/491/126354)

Politicile naționale privind educarea copiilor cu nevoi speciale în unele state ale Uniunii Europene

CONSIDERAȚII GENERALE (II)

Pe lângă integrarea individuală există pe plan mondial și foarte multe școli pentru copiii dislexici, cele mai multe în Statele Unite (de exemplu: *Landmark School* din Massachusetts, *Prentice School* din Orange County, *Gow School* și *Kildonan School* din New York, *Westmark School* din California, *Eton Academy* din Michigan, *Glenforest School* din South Carolina, *The Briarwood School*, *Shelton School* și *Odyssey School* din Texas) sau Canada (*Gap Academy* și *Dunblaine School* din Toronto), Europa (*Scoala Internațională Eerde* din Olanda, *The Moat School* din Londra, *Mark College* din Marea Britanie) etc. Caracteristicile acestor școli sunt următoarele (<http://dislexic.ro/despre-dislexie/informatii-utile/legislatie-internationala/>):

- mediu școlar adaptat nevoilor copiilor dislexici (dyslexia-friendly schools);
- clase cu un număr mic de elevi (8-10 elevi sau chiar 5-7 elevi);
- în unele școli fiecare elev învață după un plan de învățământ personalizat;
- în alte școli copiii învață mai multe discipline în concordanță cu planul de învățământ național (curriculum), dar într-o ambianță de învățare înțelegătoare și sistematică, folosind metode adecvate de învățare, iar dacă este cazul, se aplică un plan de învățământ individualizat;
- metode de predare adecvate pentru copiii dislexici care iau în considerare diferențele stiluri de învățare ale copiilor, conform principiului: „Dacă ei nu înțeleg cum le învățăm noi, atunci le învățăm în modul în care ei înțeleg”;
- clase de studiu bine dotate, cu materiale didactice speciale;
- asigurarea terapierilor specifice: terapie logopedică, psihoterapie, kinetoterapie;
- echipa de specialiști este formată din: logopezi, psihologi, kinetoterapeuți, pedagogi, toți formați în domeniul dislexiei;
- activități extracurriculare, dezvoltând personalitatea și talentele copiilor;
- fonduri pentru asigurarea nevoilor speciale;
- accent pe creșterea stimei de sine al copiilor dislexici, pe valorizarea acestor copii;
- diferențele individuale sunt recunoscute și valorizate.

Dislexia este asimilată problemelor copiilor cu nevoi speciale, ale căror drepturi sunt cel mai des reglementate prin intermediul legilor destinate educației, egalității de șanse sau discriminării.

Potrivit UNICEF (<https://www.unicef.org/disabilities/>), copiii cu dizabilități reprezintă unul dintre cele mai marginalizate și excluse grupuri din societate. Confruntându-se cu discriminarea zilnică sub forma atitudinilor negative, a lipsei unor politici și a unei legislații adecvate, ei sunt efectiv excluși de la valorificarea drepturilor lor la asistență medicală, educație și chiar supraviețuire. Estimările sugerează că în lume există cel puțin 93 de milioane de copii cu dizabilități, dar numărul acestora ar putea fi mult mai mare. Ei sunt adesea susceptibili de a fi printre cei mai săraci membri ai populației.

Protecția drepturilor copiilor cu dizabilități este o parte integrantă a Convenției privind drepturile copilului (CRC) (Convenția privind drepturile copilului adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 și ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, publicată în Monitorul Oficial nr. 109 din 28 septembrie 1990 și republicată în Monitorul Oficial nr. 314 din 13 iunie 2001), care reprezintă primul tratat internațional care recunoaște în mod explicit drepturile copiilor cu dizabilități. Art.23 al Convenției prevede că statele părți recunosc că pentru copiii handicapați fizic și mental trebuie să se asigure o viață împlinită și decentă, în condiții care să le garanteze demnitatea, să le favorizeze autonomia și să le faciliteze participarea activă la viața comunității.

De asemenea, statele părți recunosc dreptul copiilor handicapați de a beneficia de îngrijiri speciale și încurajează și asigură, în măsura resurselor disponibile, la cerere, copiilor handicapați care îndeplinesc condițiile prevăzute și celor care îi au în îngrijire, un ajutor adaptat situației copilului și situației părinților sau a celor cărora le este încredințat. Recunoscând nevoile speciale ale copiilor handicapați, ajutorul acordat va fi gratuit ori de câte ori acest lucru este posibil, ținând seama de resursele financiare ale părinților sau ale celor care îi au în îngrijire și va fi destinat asigurării accesului efectiv al copiilor handicapați la educație, formare profesională, servicii medicale, recuperare, pregătire în vederea ocupării unui loc de muncă, activități recreative, de o manieră care să asigure deplina integrare socială și dezvoltare individuală a copiilor, inclusiv dezvoltarea lor culturală și spirituală.

Art. 28 al Convenției privind drepturile copilului prevede că statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, în special, statele membre vor avea obligația: a) de a asigura învățământul primar obligatoriu

și gratuit pentru toți; b) de a încuraja crearea diferitelor forme de învățământ secundar, atât general, cât și profesional și de a pune la dispoziția tuturor copiilor și de a permite accesul tuturor copiilor la acestea, de a lua măsuri corespunzătoare, cum ar fi instituirea gratuității învățământului și acordarea unui ajutor financiar în caz de nevoie; c) de a asigura tuturor accesul la învățământul superior, în funcție de capacitatea fiecăruia, prin toate mijloacele adecvate; d) de a pune la dispoziție copiii și de a permite accesul acestora la informarea și orientarea școlară și profesională; e) de a lua măsuri pentru încurajarea frecvenței și regularității școlii și pentru reducerea ratei abandonului școlar.

Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD - *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*), adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, deschisă spre semnare la 30 martie 2007, a fost semnată de România la 26 septembrie 2007 și ratificată prin Legea nr. 221/2010 (Publicată în Monitorul Oficial nr. 792 din 26 noiembrie 2010). La 10 ianuarie 2011 Uniunea Europeană a ratificat Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, devenind prima organizație internațională parte oficială la Convenție.

Convenția este menită să asigure ca persoanele cu dizabilități să își poată exercita drepturile în condiții de egalitate cu toți ceilalți cetățeni, iar pentru UE, aceasta înseamnă să asigure ca toată legislația, politicile și programele la nivelul UE să fie conforme cu prevederile Convenției, în limita competențelor UE. Țările care au ratificat Convenția ar trebui să ia măsuri în următoarele domenii: accesul la educație, ocuparea forței de muncă, transport, infrastructuri și clădiri deschise accesului public, acordarea dreptului de vot, îmbunătățirea participării politice și asigurarea capacității juridice depline a tuturor persoanelor cu dizabilități.

Articolul 7 consacrat special copiilor cu dizabilități prevede că statele-părți trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că minorii cu dizabilități se bucură pe deplin de toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului, în condiții de egalitate cu ceilalți copii. În toate acțiunile care privesc copiii cu dizabilități, va fi luat în considerare cu prioritate interesul superior al copilului. De asemenea, statele-părți trebuie să asigure copiilor cu dizabilități dreptul de a-și exprima liber opiniile în toate aspectele care îi privesc, ținând seamă de opiniile lor în funcție de vârstă și gradul de maturitate, în condiții de egalitate cu ceilalți copii, iar în realizarea acestui drept, să li se asigure asistența adecvată dizabilității și vârstei.

În ceea ce privește educația, articolul 24 afirmă că recunoscând dreptul persoanelor cu dizabilități la educație fără discriminare și cu respectarea principiului egalității de șanse, statele părți trebuie să asigure un sistem educațional incluziv la toate nivelurile, precum și formarea continuă, îndreptată spre:

(a) dezvoltarea pe deplin a potențialului uman, a simțului demnității și a propriei valori, consolidarea respectului pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului și pentru diversitatea umană;

(b) dezvoltarea personalității, talentelor și creativității proprii persoanelor cu dizabilități, precum și a abilităților lor mentale și fizice, la potențial maxim;

(c) de a da posibilitatea persoanelor cu dizabilități să participe efectiv la o societate liberă.

În îndeplinirea acestui drept, statele părți se vor asigura că: (a) persoanele cu dizabilități nu sunt excluse din sistemul educațional pe criterii de dizabilitate, iar copiii cu dizabilități nu sunt excluși din învățământul primar gratuit și obligatoriu sau din învățământul secundar din cauza dizabilității;

(b) persoanele cu dizabilități au acces la învățământ primar incluziv, de calitate și gratuit și la învățământ secundar, în condiții de egalitate cu ceilalți, în comunitățile în care trăiesc;

(c) se asigură adaptarea rezonabilă a condițiilor la nevoile individuale („adaptare rezonabilă”, în viziunea Convenției, înseamnă modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar într-un caz particular, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului);

(d) persoanele cu dizabilități primesc sprijinul necesar, în cadrul sistemului educațional, pentru a li se facilita o educație efectivă;

(e) se iau măsuri eficiente de sprijin individualizat în amenajarea mediului care să maximizeze progresul școlar și socializarea în conformitate cu obiectivul de integrare deplină.

Pentru a sprijini exercitarea acestui drept, se impune ca statele-părți să ia măsurile adecvate pentru angajarea de profesori, inclusiv profesori cu dizabilități, calificați în limbajul mimico-gestual și/sau Braille, și pentru formarea profesioniștilor și personalului care lucrează la toate nivelurile educaționale. O astfel de formare presupune cunoașterea problematicei dizabilității și utilizarea modalităților, mijloacelor și formatelor augmentative și alternative adecvate de comunicare, a tehnicilor și materialelor educaționale potrivite pentru susținerea persoanelor cu dizabilități.

De asemenea, statele părți trebuie să asigure ca persoanele cu dizabilități să poată avea acces la învățământ superior, formare vocațională, educație pentru adulți și formare continuă, fără discriminare și în condiții de egalitate cu ceilalți. În acest scop, statele părți se vor asigura că persoanele cu dizabilități li se oferă adaptări adecvate.

Potrivit estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății (<http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>), peste un miliard de oameni trăiesc cu o anumită formă de dizabilitate, adică aproximativ 15% din populația lumii.

În anul 2011, Organizația Mondială a Sănătății a publicat Raportul mondial privind dizabilitatea („World Report on Disability”, publicat de Organizația Mondială a Sănătății în 2011, ediția în limba română tipărită în 2012, la București, ISBN 978-973-0-13597-8), în care se afirmă că dizabilitatea este parte a condiției umane și statistic, aproximativ un miliard de oameni din lume trăiesc cu dizabilități, din care cel puțin 1 din 10 fiind copii și 80% trăiesc în țările în curs de dezvoltare. Copiii cu dizabilități au mai puține șanse să înceapă școala, iar dacă nu o fac, este puțin probabil să treacă la școala secundară. Accesul la școală pentru copiii cu dizabilități este adesea limitat de lipsa de înțelegere a nevoilor lor, de lipsa de instruire a profesorilor, de sprijinirea cursurilor de învățare și de facilități.

Dea altfel, aproape oricine va avea parte la un moment dat în viața de o dizabilitate temporară, iar cei care ajung la vârste înaintate vor trece prin momente tot mai dese de dificultăți de funcționare. Majoritatea familiilor mari au un membru cu dizabilitate, și multe persoane care nu au dizabilități își asumă responsabilitatea de a sprijini și de a avea grijă de rudele și prietenii lor cu dizabilități. Fiecare epocă s-a confruntat cu chestiunea morală și politică legată de cum ar fi mai bine să includă și să sprijine persoanele cu dizabilități. Această chestiune va deveni tot mai acută pe măsură ce demografia societăților se schimbă și tot mai mulți oameni ajung la o vârstă înaintată.

Reacțiile la dizabilitate s-au schimbat începând cu anii 1970, declanșate în mare parte de auto-organizarea persoanelor cu dizabilități și de tendința crescândă de a vedea dizabilitatea ca pe o chestiune care ține de drepturile omului. Din punct de vedere istoric, persoanele cu dizabilități au fost în mare parte îngrijite prin oferirea unor soluții care le segregau, cum ar fi instituții rezidențiale și școli speciale. În prezent politicile s-au schimbat în sensul unei includeri sociale și educaționale, iar soluțiile concentrate pe partea medicală au cedat în fața unor abordări mai interactive care recunosc faptul că persoanele sunt dizabitate atât de factori de mediu cât și de propriile corpuri. Inițiativele naționale și internaționale – cum ar fi *Regulile standard ale Națiunilor Unite cu privire la egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități* – au înglobat drepturile omului în cazul persoanelor cu dizabilități, culminând în 2006 cu adoptarea de către Națiunile Unite a Convenției cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD) (idem, p.3).

Preambulul la CRPD recunoaște faptul că dizabilitatea este „un concept care evoluează”, dar și subliniază faptul că „dizabilitatea rezultă din interacțiunea dintre persoanele cu dizabilități și bariere de atitudine și de mediu care le împiedică participarea totală și efectivă în societate pe baze egale cu ceilalți”. Definiția dizabilității ca interacțiune înseamnă că „dizabilitatea” nu este un atribut al persoanei. Pot exista progrese cu privire la îmbunătățirea participării sociale prin rezolvarea barierelor care împiedică persoanele cu dizabilități să participe la viața de zi cu zi.

Raportul mondial privind dizabilitatea (ibidem, p.5) precizează că în ceea ce privește înțelegerea și măsurarea dizabilității, Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății (ICF) a adus progrese importante. Aceasta a fost elaborată în cadrul unui proces îndelungat care a implicat participarea unor cadre universitare, medici și cel mai important, al persoanelor cu dizabilități.

Va urma.

Expert media Florin FĂINIȘI

INFOLEX
POCA/491/126354
www.infolex.snsr.ro

